

Oredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJU LJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

SKUPLJAJMO NARODNO BLAGO
IZ ISTRE! ONO NAJRJEČITIJE GO-
VORI. DA JE ONO ZEMLJA NAŠA.
DA JE ONO KRV NAŠA!

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

Evropa u ratnom vrtlogu

Oštre i krvave bitke na dvjema stranama - Kako su tekli posljednji kritični događaji
Hitler o svojoj odluci - Zašto su Englezi i Francuzi ušli u rat

Svjetski rat je započeo, kocka je bacena, započela je tragedija, Evropa u plamenu, krvavi okršaji, nevine žrtve rata, kroljevanje krvi, rat, rat, — to su natpisi koje čitamo krupnim slovima u štampi cijeloga svijeta. Čovjek sa zebnjom u duši čita vijesti današnjih dana; ta zadnje evropsko klanje, svjetski rat, svima je još dobro u pamćenju, jer su ga svi — sada zreli ljudi — osjetili. Bilo to direktnim učestvovanjem u ratu ili proživljavanjem u okolnostima prouzročeni ratom.

Već prošle sedmice opazilo se da se, približavamo vrhuncu nesnosnog stanja živci su bili napeti do skrajnosti i napetost se nije mogla odugovlačiti. Na svim medijama, po svim državama činile su se pripreme za rat ili za obranu. Svuda su se mobilizirale rezerve, prevažali vojnici, skrćio normalni promet, dijelile su se maske, davale upute u obrani od napadaja iz zraka. Sav normalni život je zastao. Kao da rat faktički postoji. Ta neizvjesna nervoza mučila je čovječanstvo. Ono je živjelo u nepretrganom strahovanju. Raspoloženje je postalo takvo da je iziskivalo rješenje makar i strašnog konca nego strahovanje bez konca.

Dok se ratovi vode izvan Evrope ili su ograničeni na unutarnje sukobe jedne nacije nastaje samo odobravanje ili osudjivanje, neko bezlično interesiranje, ali čim je dirnut jedan nerv evropskog internacionalnog života, osjećaju ga sve grane tog sistema. Zato je Evropa bila sva uzbudjena događajima u septembru prošle godine, pa kasnije u martu ove godine. Dogodile su se velike promjene bez prolijevanja krvi, ali velikim ratom živaca. Ali rat nije prestao, već je bio samo prekid rata. Iz Čehoslovačke prenešeno je težište na Poljsku.

Razvoj događaja

Naši čitaoci sigurno su ovih dana čitali, kako Njemačka traži da joj se vrati slobodni grad Danzig i Koridor. Zapadne evropske demokracije Engleska i Francuska obavezale su se da će ići na pomoć Poljskoj, ako bude napadnuta. Jer one su se time htjele same odbraniti od eventualnih kakvih pretenzija ili premoći Njemačke. Ali one su istodobno nastojale da se do skrajnih mogućnosti pitanja između Poljske i Njemačke riješe mirnim putem, a da se ne pribjegne upotrebi sile. Poljska se spremila za svaki slučaj. Pozvala je pod oružje svoje rezerviste operativne vojske. Ali je došlo do najgoreg. Faktični rat, bez objave rata započeo je u noći između 31 kolovoza i 1 rujna.

Govor Hitlera u Reichstagu

Dne 1 ovog mjeseca, dakle prvi dan ratnih operacija održao je njemački kancelar Hitler na izvanrednoj sjednici Reichstaga (parlamenta) govor, u kojem je među ostalim rekao ovo:

Već više mjeseci mučimo svi muku zbog jednog problema, koji nam je zadao versailleski ugovor, t. j. versailleski diktat u svoje vrijeme, i koji je postao za nas nepodnosljiv zbog svojih posljedica, t. j. zbog njegovog zloupotrebljavanja.

Danzig je bio i jest njemački grad. Koridor je bio njemački i jest njemački. Sva ova područja trebaju zahvaliti svoj kulturni razvitak isključivo njemačkom narodu. Danzig je od nas odcijepljen, a Koridor je anektiran od Poljske. Isto tako kao i njemačka područja na istoku, tamo su prije svega na najteži način mučene njemačke manjine, koje tamo žive. Preko jedan milijun ljudi njemačke krvi bio je primoran u godinama 1919—1920 napustiti svoju domovinu. Kao i uvijek, ja sam i sada pokušavao da putem miroljubivih revizionističkih prijedloga postignem promjenu toga nepodnosljivog stanja. Lažu oni, koji u stranom svijetu tvrde, da smo mi pokušali naše zahtjeve za revizijama provesti samo na silu i pod pritiskom. U toku 15 godina, prije nego što je na-

cionalni socijalizam došao na vlast, bilo je prilike, da se provede sporazum o revizijama putem miroljubivih pregovora. Osobno i u više mahova, stavljao sam prijedloge, da se pristupi reviziji ovog nepodnosljivog stanja. Kako znate svi, odbačeni su svi ti moji prijedlozi. Vama su poznati prijedlozi, koje sam ja učinio u pitanju potrebe, da se uspostavi suverenitet Njemačke nad cjelokupnim teritorijem Reicha. Vama su poznati moji beskrajni pokušaji, koje sam činio, da se na miroljubiv način i putem sporazuma riješi pitanje Austrije a kasnije pitanje sudetskih zemalja, Češke i Moravske. Sve je bilo uzalud. Potpuno je nemoguće, da se postavlja zahtjev, da se jedno nepodnosljivo stanje ukloni putem mirne revizije, ali u isto vrijeme da se konzekventno odbijaju sve miroljubive revizije.

Prije svega versailleski diktat nije za nas nikakav zakon. Svi znamo, da je potpis na versailleski ugovor iznuden uperenim revolverima i prijetnjom, da će milijuni ljudi pomrijeti od gladi. Kada smo pod prijetnjom ovakvog iznudjivanja potpisali taj dokument, onda su ga proglasili svečanim zakonom. Ja sam isto tako u slučaju Danziga i Koridora itd. pokušavao da putem miroljubivih prijedloga i mirnih diskusija riješimo te probleme. Da se problem mora riješiti, to je bilo jasno. Isto tako bilo je jasno, da rok, u kojem je trebao biti riješen taj problem, nije u tolikoj mjeri zanimljiv za zapadne države, kao za nas. Mi to i razumijemo. Ali taj rok nije za nas bez značenja. Isto tako nije taj rok prije svega mogao biti bez značenja za one žrtve, koje su najviše patile. Ja sam u svojim razgovorima s poljskim državniciima diskutirao o mislima, koje ste vi čuli u mojem posljednjem govoru u Reichstagu.

O prijedlozima Poljskoj

Ja sam konačno dao da se formuliraju njemački zahtjevi i ponovno moram naglasiti, da nema ništa lojalnijeg i skromnijeg, nego što su ovi prijedlozi, koje sam ja podnio. Želio bih sada, da kažem cijelom svijetu: Ja jedini mogao sam staviti takve prijedloge, jer znam sasvim točno, da sam na taj način došao u suprotnost s mišljenjem milijuna Nijemaca. Ti prijedlozi su odbijeni. Ali ne samo to. Drugi su nam odgovorili: prvo mobilizacijama, a drugo pojačanim terorom i pojačanim pritiskom na naše sunarodnjake u tim oblastima, polagano borbom zaokružavanja i gušenjem slobodnoga grada Danziga na privrednom polju, a u toku posljednjih nedjelja i vojničkim mjerama. Isto tako poduzete su protiv slobodnog grada Danziga i prometno-tehničke mjere. Poljska je uperila svoju borbu protiv slobodnog grada Danziga. Osim toga Poljska nije bila spremna, da riješi pitanje Koridora na pravedan način u interesu oba naroda. Poljska nije konačno htjela držati svoje obveze prema njemačkim manjinama.

Njemačka je držala te obveze. Manjine, koje žive u njemačkom Reichu, nijesu proganjane. Neka se javi ma koji Francuz i neka kaže, da li su eventualno u Saarskom području tamošnji Francuzi gonjeni, mučeni ili postali bespravni. Nitko to ne može reći.

Ja sam poljskom poklisaru već prije tri tjedna saopćio: »Ako bi Poljska upućivala još i dalje ultimativne note Danzigu, ako bi poduzimala i dalje mjere ugnjetavanja tamošnjih Nijemaca, ili ako bi pokušavala da putem mjera carinske politike Danzig privredno uništi, da onda Njemačka ne bi mogla dalje da to gleda pasivno. Nisam dopustio nikakve sumnje u to, da se u tom pogledu današnja Njemačka ne može smatrati kao što se smatrala ona Njemačka prije nas. Pokušavalo se, da se postupak protiv Nijemaca opravda na taj način, što su davane izjave i saopćenja, da su Nijemci izazivali.

Još sam i posljednji put pokušao da primim prijedlog za posredovanje britanske vlade. Ona je predložila, da ne vodi sama pregovore, već da uspostavi

izravnu vezu između Poljske i Njemačke, da bi one zatim izravno pregovarale. Moram konstatirati: Primio sam taj prijedlog, izrazio sam se načelno za te razgovore, koji su vam poznati. Ja sam sa svojom vladom proveo dva puna dana u tom radu i čekao, da li će biti po volji poljskoj vladi, da li će biti voljna uputiti svog opunomoćenika ili ne. Ona nam do sinoć nije uputila opunomoćenika, već nam je saopćila putem svog poklisara, da još uvijek razmatra pitanje, da li će biti i ukoliko će biti u stanju, da primi britanske prijedloge, i da će o tom izvijestiti Veliku Britaniju.

Kada se takvo nešto može zahtijevati od njemačkog Reicha i od njegovog državnog poglavara, i ako bi njemački Reich i njegov državni poglavar htjeli to trpjeti, onda njemački narod ne bi zaslužio drugo, već da se ukloni s političke pozornice. Ali u tom pogledu prevratio sam se u meni u najvećoj mjeri. Moja ljubav za mir i moja beskrajna strpljivost ne smiju se shvatiti kao slabost i kukavičluk.

Zbog toga sam sinoć donio odluku i saopćio je britanskoj vladi, da ja u takvim prilikama ne mogu naći na strani poljske vlade ma kakvu sklonost, da s nama započne stvarne i ozbiljne razgovore. Na taj način ostali su ovi pokušaji posredovanja bez uspjeha, jer je međutim kao prvi odgovor na te prijedloge o posredovanju došla iznenadna opća mobilizacija u Poljskoj, a kao daljnji odgovor došla su nova nasilja.

Zbog toga sam donio odluku, da s Poljskom govorim onako, kako Poljska govori s nama već više mjeseci. Ako sada državnici na zapadu izjave, da to dira u njihove interese, onda ja mogu samo žaliti takve izjave, ali one me ne mogu ni jedne sekunde ometati u izvršenju moje dužnosti.

Zatim je govorio da Njemačka nema nikakvih interesa na zapadu i da utvrde na zapadu znače njemačku granicu za sva vremena.

Hitlerovi ciljevi i odluka

Naši ciljevi, koje sam odlučio, jesu:

1. da se riješi pitanje Danziga,
2. da se riješi pitanje Koridora,
3. da se pobrine da u odnosima između Njemačke i Poljske nastupi preokret, koji će osigurati miroljubivu saradnju.

Ja sam pri tome odlučio, da se borim sve dotle, dok se sadanja poljska vlada ili koja druga poljska vlada pokazuje voljom da izvede tu izmjenu u odnosima. Hoću da uklonim s njemačke granice elemente neizvjesnosti, atmosferu stanovitih trajnih prilika, koje slične na građanski rat. Hoću da se pobrinem, da se na istočnoj granici stvori isto takav mir, kakav imamo i na drugim svojim granicama. Pri tome ću potrebne akcije izvesti tako, da one ne budu u protuslovlju s onim, što sam već u Reichstagu objavio ostalom svijetu kao svoje prijedloge. Te ponude jesu: Ja ne želim ratovati protiv žena i djece. Dao sam nalog svom vojničkom zrakoplovstvu, da svoje napadaje ograniči samo na vojničke objekte. Ali, ako protivnik smatra, da mu time unaprijed dajem slobodne ruke, da sa svoje strane vodi borbu obrnutim metodama, onda će dobiti odgovor, od kojega će mu sve prijesti.

Noćas je Poljska prvi put i uz sudjelovanje svoje redovne vojske ispalila hica na naše zemljište.

Počev od 5.45 sati mi odgovaramo na pucanje pucanjem, od sada će se svaka bomba platiti bombom.

Tko se bori otrovom, otrovnim plinovima, tko sam odstupa od pravila humanog ratovanja, ne može ni od nas očekivati drugo.

I ja ću tu borbu voditi sve dotle bez obzira na to protiv koga ću je sve imati voditi, dok ne bude zajamčena sigurnost Njemačke i dok ne budu osigurana njezina prava.

Konačno izjavljuje da će obući sivu odoru i neće je skinuti dok ne pobjedi.

Prikaz sa engleske i francuske strane

Govor Chamberlaina u Donjem domu

Istog dana, kada su već njemački avioni bombardirali poljske gradove, kad se je Danzig proglasio sastavnim dijelom Njemačke i kada je Hitler održao gore navedeni govor, t. j. 1 septembra, održao je pretsjednik engleske vlade Chamberlain u parlamentu govor u kojem je rekao:

»Njemački kancelar uvukao je svijet u nevolju, da bi time poslužio svojim besmislenim ambicijama. Ja nemam namjere, da večeras mnogo kažem. Vrijeme je sada za akciju više nego li za govor. Prije 18 mjeseci ja sam se molio, da odgovornost ne padne na mene, ako bi naša zemlja imala rješavati o ratu. Bojim se, da ne bi bio kadar, da tu odgovornost sada izbjegnem. Medjutim, što se tiče moje dužnosti, napominjem, da mi nijesmo propustili nikakva sredstva, da učinimo njemačkoj vladi jasnim, da smo mi odlučni, da joj se odupremo silom, ako ona bude nastojala, da upotrijebi ponovo silu na način, na koji ju je upotrijebila u prošlosti. Sada, kada su svi dokumenti objavljeni, mi ćemo pred sudom historije vidjeti, da odgovornost za ovu strašnu katastrofu leži na jednom čovjeku. Sada raspolažemo cjelokupnom korespondencijom s njemačkom vladom u vidu »Bijele knjige«. Mislim, da nije potrebno, da se u pojedinsti pozivam na te dokumente, koji već pripadaju historiji. Oni su savršeno jasno označivali čvrstoću, da je naš cilj bio da pokušamo i da djelujemo na tome, da se pregovori između Poljske i Njemačke vode na bazi ravnopravnosti. Rješenje bi očuvalo poljsku nezavisnost i osiguralo njezino poštovanje putem međunarodnog jamstva. Britanski poklisar u Berlinu izjavio je, da će britanska vlada bez ustezanja ispuniti svoje obveze prema Poljskoj, ako se ne dadu sigurna obećanja da će se obustaviti svaka agresivna djelatnost i da će se njemačke čete povući iz Poljske. Vojnički položaj Velike Britanije mnogo više ohrabruje nego god. 1914. Svi sposobni ljudi od 18 do 40 godine služit će vojsci po propisima novog zakona. Ima jedan stavak iz saopćenja, datiranog 30 kolovoza, koji bih citirao, jer on pokazuje, kako bi se sudar mogao izbjeći, da je bila i najmanja želja njemačke vlade, da postigne mirno rješenje. U tom dokumentu mi smo kazali: »Vlada Njegovog britanskog Veličanstva potpuno uvidja potrebu, da se što prije počne s razgovorima i ona dijeli zabrinutost kancelarovu, koja proističe iz okolnosti, da se dvije mobilizirane vojske nalaze licem u lice u neposrednoj blizini. U vezi s tim ona bi energično poradila kod obiju strana, da ne vrše vojničke pokrete za vrijeme pregovora. Vlada Njegovog britanskog Veličanstva dobila bi takva uvjerenja od poljske vlade, ako bi njemačka vlada dala slična uvjerenja.

Na ovu brzojavku dobili smo hitan odgovor poljske vlade 31 kolovoza. U tom odgovoru poljska se vlada izjavljuje spremnom, da na bazi reciprociteta jamči da se u slučaju pregovora ne će dogoditi, da poljske čete povrijede granice njemačkog Reicha, ako Nijemci budu dali jamstva da ne će napasti Poljsku. Chamberlain u nastavku svoga govora rekapitulira posljednje kritične događaje. Naročito se osvrnuo na misteriju u pogledu predaje Hitlerovih 16 točaka poljskom poklisaru Lipskom. Chamberlain je ustanovio, da poljska vlada uopće nije imala prilike saznati, kakvi su joj uvjeti postavljeni, a kada je u četvrtak u pola noći poklisar Lipski došao u kancelarstvo von Ribbentrop mu je saopćio, da je sada sve prekasno, jer da postavljeni uvjeti, na koje Poljska uopće nije imala odgovoriti, više ne vrijede.

Konačno je Chamberlain izjavio, da su britanska i francuska vlada svojim poklisarima u Berlinu dale upute, da njemačkoj vladi predaju zajedničku francusko-britansku izjavu. U toj izjavi britanska i francuska vlada konstatiraju, da su tokom današnjeg prije podneva primile izvještaje poljske vlade o prelazu njemačkih četa na poljsko područje.

Evropa u ratnom vrtlogu

NASTAVAK SA 1. STRANE

je. Obje vlade konstatiraju, da je time njemačka vlada izvršila agresivan akt protiv Poljske, koji traži smjesta striktnu primjenu obveza Francuske i Velike Britanije, koje su se obvezale Poljskoj priskočiti u pomoć.

Nota se završava riječima:

Ako njemačka vlada nije voljna smjesta dati uvjerenje britanskoj vladi, da će obustaviti svaku daljnju agresivnu akciju protiv Poljske i povući čete s poljskog područja, ispunit će britanska i francuska vlada bezodvlačno obveze preuzete prema Poljskoj. U slučaju, da vlada Reicha uskrati davanje ove zadovoljštine, dobili su francuski i britanski poklisar nalog, da smjesta zatraže svoje putnice.

Njemačkoj je dan za odgovor rok do 11 sati 3 rujna.

Oštre riječi pretsjedinika francuske komore

Dne 2 rujna poslije podne na sjednici francuskog parlamenta pretsjednik parlamenta Herriot održao je govor, u kojem je rekao i ovo:

»U ovom času punom uzbuđenja nisu potrebni dugi govori da bi se posvetila volja za jedinstvom, kojom su ispunjena sva francuska srca. Poslije 20 godina nastojanja, koja nisu bila dovoljna da bi se utrle pustoši prošlog germanskog napadača, nalazimo se evo pred novim iskušenjima. Najviša posredovanja koja smo svesrdno i sa zahvalnošću primili obdijena su. Poljska, za koju nas veže cijela prošlost, podnosi sada pod svojom legendarnom hrabrošću udarce učesnog barbarstva. Upućujemo joj žive i bratske izraze naše solidarnosti. Vlada, koja je za glavnu točku svoga programa uzela borbu protiv napadača, vlada koja je još nedavno izjavila da neće pružiti svoju pomoć svim zemljama, koje se boje za nezavisnost, potpisala je sa samim specijalistom za napadač pakt, koji je izazvao gnjušanje kod svakog valjanog čovjeka. Francuska se pred opasnošću nalazi uzdignuta čela. Ona je dokazala svoju veliku strpljivost. Čak i u ovim časovima zebnje ona potseća, da pošto je radila za jedinstvo svih naroda nema protiv njih nikakvih neprijateljskih osjećaja. Njoj su odvratni samo unjetači. Zatim Herriot svečano i pojačanim glasom izjavljuje, da cijela komora stojeći sluša, da je britansko carstvo s Francuskom kao jedan čovjek, da su to jedno tijelo i jedna duša.

Govor pretsjedinika francuske vlade

Iza pretsjedinika komore govorio je pretsjednik vlade Daladier. On je rekao:

Još prije nekoliko dana bio je ugrožen mir njemačkim zahtjevima. Sve miroljubive snage okupile su se na saradnju, da bi spasile mir. Njemačka ih je pretvorila u ništavilo. Kriza je 31 kolovoza dosegla vrhunac. Kad je Velika Britanija nastojala, da Poljska primi načelo neposrednih pregovora, ministar Reicha odbio je saopćenje poljskog ambasadora pod izgovorom, da ovaj nije opunomoćen i da je Poljska odbila njemačke uvjete. To je neistina, pošto ti uvjeti Poljskoj nisu čak ni bili poznati.

Komora jednostrano aplaudira priznanju, koje se odaje blagonaklonim uslugama pretsjedinika Roosevelta u cilju održanja jedne konferencije i sprječavanja rata. Francuska je združila sve inicijative ove vrste.

Isto sam tako sretan, što mogu odati priznanje plemenitim naporima talijanske vlade. Ako naporima oko održavanja mira ostanu bez uspjeha, oni će bar označiti, na kome je odgovornost. Poljska, žrtva napadača, sigurna je u pomoć slobodnih ljudi. Ako se obnove nastojanja oko pomirenja, što smo ih činili prije početka ratničke geste, bili bi sretni, da se njima pridružimo. Ako se borbe obustave, ako se napadač vrati u svoje granice, i ako budu mogli početi pregovori, francuska vlada će se truditi, da ih olakša. Ali vrijeme ne čeka. Francuska i Vel. Britanija ne bi mogle gledati uništenje prijateljskog naroda.

Napadač protiv Poljske je novi nasilnički pothvat protiv Vel. Britanije i Francuske. Ne radi se ovdje o njemačko-poljskom sukobu. Ovdje je riječ o novom koraku hitlerovske diktature u podjarmljivanju Evrope i svijeta. Njemačko-poljski pakt postoji već nekoliko godina. Njemačka ne oklijeva u njegovom otkazivanju. Ona se obvezuje, da čuva mir poslije njemačko-poljskog sukoba. Znamo mi već takovo obećanje. Poslije ovakvih obećanja njemačka vojska ušla je u Beč. A što je bilo sa Schuschniggom? Bio je bačen u zatvor. Na isti način Njemačka je postupala i prema Čehoslovačkoj. Oslobođenje Sudetskih Nijemaca, govorio je on, to su posljednji njemački zahtjevi. Tada je pokušao da baci odgovornost na žrtve, a gdje su odgovornosti napadača? Nedavno je Hitler obećao da će poštivati pakt o nenapadanju s Poljskom. Kada je u pitanju Hitler onda treba voditi računa o djelima, a ne o njegovim riječima.

KRALJEV RODJENDAN

Nj. Vel. Kralj Petar II.

6. o. mj. je naš mladi Kralj navršio 16 godina života. Obzirom na sadašnje prilike u svijetu ove je godine Kraljev rođendan proslavljen u glavnim gradovima naše države tiho i skromno. Otpale su uobičajene voj-

ničke parade, povorke i svečane priredbe. — Održala su se u svim crkvama, hramovima i bogomoljama blagodarenja za sretan život mladog Kralja.

Ova obljetnica Kraljevog rođenja proslavljena pod novijim, sretnijim izgledima za budućnost naše države. — Nedavno potpisani sporazum između pretsjedinika vlade dra Cvetkovića i vode hrvatskog naroda dra Mačeka otvara nove puteve za zadovoljstvo naroda i sredenost naših unutrašnjih prilika. Za dvije godine Kralj Petar II. bit će punoljetan. Kroz to vrijeme tvorci sporazuma provesti će sve mjere u smislu narodnih težnja i potreba, pa će naš Kralj moći primiti tešku i odgovornu dužnost vladara u novom i sretnom vremenu narodnog zadovoljstva, međusobnog bratstva i ljubavi.

Kralj Petar II sprema se za buduću uzvišenu dužnost ozbiljno i zdušno. I kao dijete, a sada kao mladić proživljava svoj život put ozbiljnih iskustava, koja će mu poslužiti u vladalačkoj dužnosti, da svoj narod poštedi od stradanja, pa da naša država pođe putem napretka, blagostanja, i zadovoljstva i sreće. U toj želji uzdižemo i naše svoje molitve Bogu i kličemo:

Živio Kralj Petar II!

Stalno smo ponavljali, da ćemo u slučaju napadača ispuniti naše obveze prema Poljskoj. Poljska je postala predmet najnepravdnijeg i najstrašnijeg napadača. Nisu Francuska i Velika Britanija narodi, koji mogu poreći svoj potpis.

Francuska i britanska nacija trebaju priteći u pomoć Poljskoj. Ako njemačka vlada ne da garancije da će se povući, Francuska i Vel. Britanija ispunit će svoje obveze prema Poljskoj. Francuska, koja bi dopustila da se izvrši napadač bila bi brzo prezrena, osamljena, diskreditirana, bez oslonca i ubrzo bi bila prepuštena najstrašnijem napadaču. Šta bi značila garancija za našu Alzaciju, za našu Lorraine, ako bi se trpio sadašnji napadač? Poslije gaženja garancija Austriji, Čehoslovačkoj i Poljskoj, napadač bi se okrenuo protiv Francuske.

U našoj čestitosti ne gojimo nikakovu mržnju ni protiv kojega naroda u svijetu, a to ne bi bilo, ako bismo došli samo do jednog polovičnog mira. Mi bi tada bili samo jedan bijedni narod, doveden do propasti i ropstva. Tako misliti ne bi bilo francuski. Nisam ja taj koji će veličati rat. Ja sam se borio i jednostavno ispunio svoju dužnost kao pošten čovjek. Makar naši vojnici odlaze u svoje pukove, ni jedan od njih ne nosi u srcu mržnju prema njemačkom narodu. No svi su oni spremni da izvrše svoju zadaću. Miroljubivi su, ali spremni da dadu sve za obranu svoje domovine. Znamo oni dobro da je sam opstanak njihove domovine u pitanju. Nisu Francuzi oni, koji bi se digli da osvoje neku zemlju. Kada se Francuz dignu, onda to znači da ima svijest ugroženog bića.

Zatim je Daladier pozdravio strance, nastanjene na tlu Francuske, koji su kao dobrovoljci slobode stavili svoje živote u službu Francuske.

Odlučni momenat — Nastup ratnog stanja

U nedjelju 3 rujna u 11 sati 15 minuta Chamberlain je preko radia govorio ovo:

»Govorim vam iz moje kancelarije. Danas prije podne poklisar Velike Britanije predao je njemačkoj vladi konačnu notu i izjavio, da će se Engleska, ako ne bude do 11 sati dobila uvjeravanje, da će njemačke čete biti povučene iz Poljske, nalaziti u ratnom stanju s Njemačkom. Možete zamisliti kakav je udarac za mene ova deklaracija. Dodajem, da je bilo moguće do posljednjeg časa riješiti pitanje mirnim putem, ali Hitler nije želio da čuje ni jedan predlog, koji mu je u tom smislu učinjen. Hitler je rekao, da je uputio predloge poljskoj vladi, ali ta njegova izjava je u suprotnosti sa istinom. Hitler nije čekao kako bi se poljska vlada mogla upoznati sa tim tobožnjim predlozima, nego je dao naredbu svojim četama, da osvoje Poljsku. Za nas više nema nikakvog izgleda da izbjegnemo sukob. Velika Britanija i Francuska sada će potpuno izvršiti svoje obveze. Mirne smo savjesti, da smo učinili sve što je jedna zemlja mogla učiniti za održanje mira. Znam, da će svaki od nas ispuniti svoju dužnost i izvršiti svoju ulogu hrabro i mirno. Za nas duboko su ohrabrenje poslanice što ih dobivamo sa svih strana. Vlada je izradila plan kako bi se život nacije nastavio normalno u vrijeme rata. Neka vas Bog blagoslovi sve i neka obrani pravo!«

Kad je poslije govorio u Donjem domu pozdravile su ga sirene u cijelom Londonu. U Donjem domu je pročitao notu, koju su engleski i francuski ambasadori u Berlinu u nedjelju 3 rujna pre-

dali njemačkom ministarstvu vanjskih poslova, a u kojoj su tražili da im se do 11 sati dade odgovor, da li je Njemačka voljna da obustavi operacije protiv Poljske i da se pregovorima urede sporna pitanja. Zatim je nastavio:

»Pošto mi nismo do određenoga časa, ni do sada primili nikakav odgovor, ova zemlja nalazi se u ratnom stanju s Njemačkom. Mogu izvijestiti parlament, da prema sporazumima postignutim između britanske i francuske vlade, francuski ambasador u Berlinu u ovom trenutku poduzima sličan korak, koji također traži odgovor do određenoga časa. Slavni dom upućen je o tome, kakovi su planovi britanske vlade i on zna, da smo mi spremni. Ovaj je dan gorak za nas sve, ali je najgori za mene. Za sve vrijeme svoga javnog života radio sam na tome, da mi ne bismo bili uvučeni u propast. Sad mislim samo na jednu stvar, to jest, da se svim silama predam radu, da naša stvar pobijedi. Ne znam, što mi je još sudjeno, ali želim živiti dotle, dok ne vidim, da je nacional-socializam uništen i da je sloboda na svijetu ponovno uspostavljena.«

Od tog časa Engleska se nalazi u ratu s Njemačkom. Tog istog dana francuski ambasador u Berlinu obavijestio je njemačkog ministra vanjskih poslova da od 5 sati poslije podne Francuska počinje provoditi mjere, koje proističu iz njezinih obaveza prema Poljskoj.

Ratne operacije

Njemačka vojska prodire u Poljsku. Prema njemačkim izvještajima odrezali su poljsku vojsku u koridoru, zarobili mnogo vojnika i zauzeli neke gradove naročito poznato poljsko svetište Czenstochowu, a zauzeli također i Krakov. Više napadača iz zraka učinili su na Varšavu i druge gradove, tako da se Nijemci smatraju gospodarima zračnog poljskog prostora. Poljska vojska daje Nijemcima oštar otpor, a naročito se ističe poljska konjica.

Engleska avijacija bombardirala je brodograđilišta i brodove na ušću njemačkih rijeka. Na 200 milja od obale potopljen engleski parobrod »Athenia«, na kojem je bilo oko 1400 putnika. Kanadjana i Amerikanaca, koji su se iz Engleske vraćali kući. Putnici su skoro svi spašeni osim onih koji su se nalazili u blizini eksplozije. Englezi izvještaju da je parobrod potopljen od njemačke podmornice, a Nijemci to nieću. — Englezi će prebaciti u Francusku 30 motoriziranih divizija da sa Francuzima krenu na njemačku utvrđenu liniju. Djelovanje je već počelo, ali su izvještaji dosta oprezni.

Držanje Italije

Pretsjednik talijanske vlade u cijelom ovom sukobu nastojao je da se rat riješi mirnim putem. Ali kad su već počele ratne operacije Italija i nadalje izjavljuje, da će najbolje poslužiti svojoj ideji mira time što neće poduzimati ratne inicijative, ali je u potpunosti spremi. Optužuje Englesku što nije spriječila da se rat lokalizira. Simptomatično je da je Italija otvorila svoju granicu prema Francuskoj. Novine javljaju da će otploviti talijanski parobrod »Rex« u Ameriku, što se smatra kao znak da će Italija i nadalje ostati po strani. U Italiju dolazi francuska komisija radi vođenja trgovačkih pregovora.

Italija i Albanija

U Tirani, glavnom gradu Albanije, bio je talijanski ministar vanjskih poslova i zet Mussoliniev, grof Ciano, koji je tamo svečano otvorio novi vodovod. Nakon toga

Neutralnost Jugoslavije

Mnoge države, medju njima i Španjolska, izjavile su da u ovom ratu ostanu neutralne. Naša vlada izdala je ovo službeno saopćenje:

»Sudbonosni događaji, koji se sada odigravaju u svijetu, nameću kraljevskoj vladi dužnost, da i dalje ostane dosljedna politici, koju je Jugoslavija odlučno provodila za posljednjih pet godina kraljevskog namjesništva njegujući brižljivo prijateljske odnose sa svim velikim silama, promičući postojeće dobre odnose sa svim susjedima i ostajući neutralna u sukobima, u kojima nisu tangirani njezina nezavisnost i njezina cjelovitost. Kraljevska vlada je duboko uvjeren, da će tako najbolje i dalje služiti ne samo životnim interesima naroda i države, već da će takvim svojim stanovištem u mnogome doprinijeti ponovnom vraćanju smirenja medju narodima. U provođenju ove svoje politike kraljevska vlada računa u ovim teškim vremenima na bezrezervnu potporu cjelokupnog našeg naroda. Beograd, 4 rujna 1939 godine.«

ITALIJA I JUGOSLAVIJA

U PRIKAZU BELGIJSKOG LISTA

Belgijski list »Metropole«, koji izlazi u Anversu donio je podulji članak pod naslovom »Italija i Jugoslavija«. U članku konstatira, da su Hrvati, Srbi i Sloveni veliki nacionalisti i odvažni narodi, koji uvijek u svojoj domovini traže za sene slobodu prema ambicijama svojih susjeda. Dalje kaže, da je Italija od 1934 uvidjela, da ima mnogo interesa, da njezin susjed na drugoj obali Jadrana predstavlja jaku državu. List prikazuje kako je došlo do beogradskih sporazuma između Italije i Jugoslavije pa kaže: »Uklonjena u širokom opsegu iz Srednje Evrope Italija se nije kretala da utvrdi, da balkanski otkles predstavlja jedan od stožera njezine politike.« Nakon daljnjih konstatacija u tom smjeru list piše, da na prvi pogled iznenadjuje što jugoslavenske državničke, čini se, nisu uzimajući u obzir okupaciju Albanije, ni Mussolinijeve tvrdnje o talijanskoj premoći na Jadranskom i fašistički dinamizam na Balkanu. List pri koncu kaže, da je teško razumjeti ovu situaciju, ako ne pomislimo, da sporazum između Rima i Beograda sadržaje ozbiljnu kompenzaciju u korist Jugoslavije. Prikazujući sadašnje odnose na Jadranskom, da se može organizirati na stanovitom temelju usporedna politika između Italije i Jugoslavije uz opasku, da je Mussolini svojim držanjem i svojim izjavama priznao predomnaciju Jugoslavije na Balkanu.

je pregledao javne radove, koji se sada izvode u Albaniji, osobito pak veliki olimpijski stadion, koji se gradi u Tirani. Nakon toga je odletio u Drač, gdje je pregledao nacrt za poboljšanje stanja poljoprivrede u okolici Drača i u drugim albanskim pokrajinama. Ti nacrti predviđaju melioraciju 250.000 hektara zemlje na koju bi se naselilo seljake, koji nemaju svoje vlastite zemlje. Ujedno je u Draču prisustvovao polaganju temeljnog kamena za vodovod, što ga grade Talijani u Albaniji. Taj će vodovod opskrbljivati vodom, sam Drač i mjesta na pruži 12 km dugačkoj.

Legija Čeha i Slovaka

U Poljskoj se organizira dobrovoljačka legija Čeha i Slovaka od čehoslovačkih izbjeglica. Ona ulazi u sastav poljske vojske, a njezin je komandant general Prhal. On je preko radija pozvao Čeha i Slovake da se prijave u legiju za borbu protiv Njemačke. Bivši pretsjednik čehoslovačke republike Beneš poslao je brzojav Chamberlainu u kojemu izjavljuje da se Česi i Slovaci smatraju u ratu sa Njemačkom.

Dnevnik v Italiji samo na 4 straneh

Trst, sept. 1939. — Da se omeji potrošnja celuloze v papirnicah bodo od 9 septembra dnevnik izhajali samo na 4 straneh.

UPOZORENJE

Glasom najnovijih propisa o zaposlivanju, koji stupaju na snagu 1. siječnja 1940. nijedan jugoslavenski državljanin, koji ne bude imao propisnu poslovnu knjigu neće ni u kom slučaju moći biti uposlen.

Strani državljani, ako hoće da dođu u Jugoslaviju zaposlenje moraju imati »dozvolu zaposlenja« (kartu zanimanja).

Upozorujemo stoga sve Istrane da se na vrijeme pobrinu za spomenute isprave i da ne čekaju zadnji čas. Ako su već jugoslavenski državljani neka od nadležnih vlasti zatraže poslovnu knjigu, a ako još jugoslavenskog državljanstva nemaju, da se odmah pobrinu da dobiju »dozvolu zaposlenja« (kartu zanimanja).

JADRANSKI MIR

Pod gornjim naslovom napisao je u tršćanskom »Il Piccolo« direktor lista Rino Alessi par dana prije objave rata članak o odnosima Italije i Jugoslavije. U njemu veli da je Jadran najmirniji dio Evrope, dok prije, kad je Društvo naroda bilo na vrhuncu svoje moći, bilo je izloženo opasnosti rata. Jadran je postao jezerom talijansko-jugoslavenskog mira. Clankar piše:

Talijansko - jugoslavensko prijateljstvo nije niko u stanju dovesti u pitanje, jer to prijateljstvo postignuto prije skoro 4 godine, ubrzo je dozrelo i razvilo se tako da je uhvatilo dubokog korijena kod ova dva jadranska naroda i postalo jednom potrebom, koja može da pobjedonosno izdrži svaku eventualnost. Oni koji još i danas pokušavaju pokolebati ove odnose, i Italiju postaviti kao neprijatelja Jugoslavije, ne mogu ni u kojem slučaju uspjeti u toj već staroj i otrcanoj igri. Svi takvi manevri moraju propasti jer kako se vidjelo talijansko-jugoslavensko prijateljstvo i saradnju nisu pokolebali ni Anschluss ni događaji u septembru prošle godine ni talijanska okupacija Albanije i to je razočaralo one, koji su te događaje htjeli prikazati kao neku opasnost za integritet i jedinstvo jugoslavenske države i kao povod za slabljenje jadranskog mira. Taj mir je postavljen na čvrstim temeljima pa će bez obzira na to kako će se u idućih nekoliko dana razvijati evropski događaji on moći odoliti svakom iznenađenju, koje bi se pojavilo bilo u bajunetama, ili u kakvoj neočekivanoj diplomatskoj igri. Podloga je jadranskog mira, kaže Alessi, u slijedećem:

1. zajednički vojnički i ekonomski interesi na Jadranu, koje Italija ne mora poticati, jer njene obale se nalaze i na drugim morima, dok su ti interesi bitni za Jugoslaviju, čije je pluće ovo more. 2. Potreba da ovi interesi ne budu podvrgnuti brizi vanjadranskih sila, i da bude isključeno svako ukrštavanje interesa, jer bi te sile htjele da Jadran bude kakav je prije bio, t. j. da se politički i strateški veže sa Sredozemnim morem i tako podvrgne svim posljedicaima borbe, koja se vodila i vodit će se za tuđu dominaciju, koju Italija više ne dopušta i imade dovoljno snage da to spriječi. 3. Teritorijalna stabilnost i politička sigurnost kopnene granice, koja je nakon pada apsurdnog Zogouovog režima u Albaniji postala najvažnija od svih jugoslavenskih granica. 4. Sigurnost potvrđena činjenicom da Italija poštuje unutrašnju situaciju Jugoslavije i to na način kao što ni jedna evropska sila nije prije jadranskog mira to činila.

Italijani v inozemstvu

Velika italijanska ilustrirana revija »L' Illustrazione Italiana« je prinesla dne 3. septembra članek znanega časnikarja Roberta Cantalupa o Italijanih v inozemstvu iz katerega povzemamo nekaj podatkov.

Število italijanskih izseljencev je sledeče:

Evropa:	
Avstrija	18.700
Belgija	36.000
Francija	962.593
Velika Britanija	29.130
Grčija	8.288
Jugoslavija	14.329
Litva	1
Luksemburg	14.740
Malta	2.000
Romunija	12.246
Švica	135.942
Turčija	9.500
Azija:	
Kitajska	913
Koreja	1
Indija	480
Sirija	1.156
Turčija	5.306
Področje ožin	25
Afrika:	
Alžir	28.528
Egipt	49.106
Francoski Marok	10.380
Tunis	97.000
Otok Réunion	1
Južna Afrika	1.964
Oceanija:	
Avstralija	27.000
Havaji	60
Nova Zelandija	570
Amerika:	
Antilsko otočje	1.700
Bolivija	1.500
Kanada	200.000
Ekvador	1.617
Falkland	2
Guatemala	1.000
Paragvaj	5.000
Peru	13.000
Urugvaj	65.000
Argentina	1.797.000
Brazilijska	1.839.579
Zedinjene države	3.706.000

Število vseh izseljencev znaša okrog 9 milijonov. V teku zadnjih 50 letih se jih izselilo okrog 20 milijonov, a od teh odpade na odnarodovane in umrle okrog 12 milijonov. Za 10 let se bo število Italijanov v inozemstvu zmanjšalo od 9 na 5 milijonov.

ODGODJENA PROSLAVA OKUPACIJE RIJEKE

Trst, septembra. Prema naredjenju generalnog sekretara fašističke stranke, odgadjaju se na neodredjeno vrijeme svečanosti, koje su bile zakazane prilikom proslave 20-godišnjice okupacije Rijeke

V LANDOLU ZGORELO 6 KMETIJ

Štirideset oseb brez strehe — Škoda gre v stotisoče

Postojna, 31. avgusta 1939. — Strašen požar je včeraj upepelil velik del vasi Landol pri Postojni in napravil veliko škodu, ki je ocenjena na približno pol milijona lir. Požar je uničil šest kmetij, in štirideset oseb je ostalo na ta način brez strehe in brez sredstev. Ogenj je nastal zjutraj okoli 11,30 in takoj nato so pričeli biti plat zvona in klicati ljudi na pomoć. Iz hiše, ki nosi številu 6, v neposredni bližini cerkve, se je dvigal visoko pod nebo ogroman stolp dima in zubljev. Takoj so vsi spoznali, da grozi požar z uničitvijo cele vasi, ker je gorela hiša sredi Landola. Poleg tega so skoro vse strehe krite s slamo. Vsi prisotni so se z vso mrzlično brzino lotili reševanja vsega imetja, orodja, pohištva, živil, živine itd. Toda požar se je razširil kot blisk na vse strani, ker je pihal veter in tako je bilo v teku pol ure 6 poslopj, lepih kmečkih domov, v ognju, in se spremenilo s naglico v eno samo pogorišče. Ogenj je napravil neznosno vroćino, kar je zelo otežavalo vsako reševanje v neposredni bližini. V naglici so bili alarmirani gasilci v Hruševju, Postojni, Studenu, ki so skupno s karabinerji takoj prihitali na kraj nesreće. Toda na gašenje skoro ni bilo misliti ker so bile hiše že vse v plamenu. Akcija se je omejevala le na reševanje in na omejevanje požara. Poleg stanovanjskih hiš je požar uničil tudi senike in lope, ki so bile v bližini. Pogled na pogorišče je bil strašen. Već sto ljudi je pomagalo pri reševanju kolikor se je dalo in brez moći gledalo, kako oženj požira delo njihovih rok, ki je bilo tako teško prigrano. Seveda so takoj poklicali tudi poklicne gasilce iz Trsta. — Kakor smo omenili, požar se je pojavil v hiši tik cerkve, ki je bila samo 10 m oddaljena od pogorišča. Po prvih informacijah se niso mogli ugotoviti, kaj je povzročilo požar. Ogenj je najprej zajel stanovanjsko hišo in se je potem razširil z neverjetno naglico na senik od tu pa na lopo, kjer je bilo spravljeno orodje in mnogo lesa. V manj kakor petih minutah je hiša postala en sam velik zubelj. Moćan veter je katastrofo silno povećal, ter je goreće bilke s senika raznašal na druge stavbe. Sreća v nesreći je bila, da je veter pihal od severozvzoda t. j. proti Hruševju, in je tako

nosil iskre na periferiju vasi, sicer bi nesreća bila še strašnejša in bi gotovo ne ostala od Landola niti ena hiša cela. Hiše so v tem delu vasi oddaljene ena od druge 50 m, pa kljub temu ni ničesar pomagalo, da se ne bi oženj razširila. Iz Trsta je prišlo 30 gasilcov, ki so skupno z ostalimi omećili požar na šest poslopj. Težave so bile tudi z vodo ker je v bližini ni bilo veliko. Vodo so zajemali iz treh vodnjakov in jo dovajali v bližino s pomoćjo sesalk. Ko so bili vodnjaki že izcrpani, so morali iz Trsta poklicati avtocesterno z zmogljivostjo 35 hl vode. Ta je potom zajemala vodo iz potoka, ki je 3 km oddaljen od Landola. Iz vsega tega je razvidno, kakšne težave so imeli gasilci. Požar je bil najhujši kasno popoldan, ko je požar zajel velike kolićine lesa, ki so bile v poslopjih in seno. Ob 11. zvećer pa je bilo že vse pogašeno, le tu pa tam je kak osamljen plamen razsvetljeval pogorišće. Od stavb so stali pokonci le glavni zidovi, vse drugo je zgorelo. Okrog njih so se z bolestjo zbiralale družine, ki jim je vse bilo v teku kratkih ur unićeno. Le malo njih je kaj rešilo. Velika brzina s katero se je razširjal požar, je onemogoćala, da bi ljudje rešili še pravoćasno svoje imetje, kajti većina njih je bila na polju ali kje drugje za delom in predno so se mogli vratiti, je že požar unićil vse. Na sreću kljub katastrofi, ki je prišla s takom naglico, ni bilo ćloveških žrtev. — Ostalo pa je štirideset oseb brez vsakih sredstev na cesti. Škoda znaša po prvih cenitvah okoli 500.000 lir, ki je samo delno pokrita z zavarovalnino. — Unićenega je: 2500 stotov sena, 500 stotov žita, vse gospodarsko orodje, vozovi, poljedeljski stroji, pohištvo itd. Mnogo je tudi poškovanega sadnega drevja zaradi vroćine. Oškodovani so sledeći posestniki: Matej Kontelji hišna številka 6 za 70.000 lir, Pavel Marinić hšt. 5 za 40.000, Josip Bole hšt. 44 za 50.000, Andrej Doles hšt. 4 za 70.000, Josip Šturm hšt. 3 za 50.000 lir, Ivan Simonćić hšt. 2 za 120.000 lir. Prizadete družine so zaenkrat sprejeli pod krov sosedje. Uspelo jim je rešiti samo živino, le tri prašiće je požar unićil. S prizadetimi soćustvuje vse prebivalstvo. Mnogo njih je od daleć prišlo gledat požar, ki je v noći nudić strašno sliko.

UKINUĆE PAROBRODARSKIH LINIJA

Trst. — Radi medjunarodnog položaja ministarstvo saobraćaja ukinulo je oko 25 parobrodarskih pruga, koje su uglavnom išle iz Trsta po Jadranskom moru i u inozemstvo, te prekoćeanske pruge. Ukinute su takodjer i kraće linije parobroda obalne plovidbe. Podržavaju se samo ove pruge:

1. Pruga Rijeka—Genova—Marselj—Valencija, sedmićno, ali se ogranićava samo na put od Rijeke do Palerma.
2. Pruga Trst—Ižula—Piran—Umag—Poreć, dnevno.
3. Pruga Venecija—Zadar—Albanija—Brindisi, sedmićno.
4. Pruga Rijeka—Kvarnerski otoci—Rijeka—Lastovo, sedmićno, ogranićava se na put Rijeka—Zadar—Lastovo.

Ogranićenje potroška mesa

Pula. — Ove sedmiće stupila je na snagu odredba ministarstva korporacija, kojom se zabranjuje prodaja mesa i mesnih proizvoda u ćetvrtak i petak. U ova dva dana u sedmiće ne smije se kuhati ni posluživati mesnato jelo u restoracijama, gostionicama, hotelima, klubovima, vagonima restoranima ni drugdje.

Vlasti su objavile, da imade dovoljno hrane opće potrebe kao brašna, pašte, šećera i riže, i da su se izdale odredbe o ogranićenom potrošku jedino iz razloga opreznosti, kako se ne bi previše i nekorisno trošilo. Uza sve to pućanstvo, ono imućnije, koje imade sredstava, nastoji da se snabdije ćim većom kolićinom. Ovdajšnje novine napadaju takove sakupljaće hrane, jer da time remete normalni tok trgovine pa nastaje pomanjkanje pojedinih artikala tako da ih siromašniji ne mogu kupiti. Oćekuje se da će vlasti poduzeti oštre mjere proti onima, koji prodaju ili kupuju živne namirnice u većoj kolićini od dnevne potrebe.

OGRANIĆENJE AUTOMOBILSKOG PROMETA

Trst. — Osim ogranićenja željeznićki i parobrodarskog saobraćaja radi štednje benzina i nafte i pogonskog ulja ogranićuje se i promet automobilima. Zadržana je u mjestima gdje nema drugog saobraćaja samo jedna pruga autobusom. Privatni saobraćaj automobilima i autotaksima je zabranjen.

ZABRANA KAVE

Trst. — Sa 1. rujna zabranjeno je prodavanje kave u zrnju ili u tekućini po cijeloj Italiji. Trgovci koji imaju više od 25 kg moraju prijaviti vlastima i ta će kava biti blokirana za vojsku, a koji imaju manje od 25 kg, moraju je uz odredene cijene predati pokrajinskim korporativnim vijećima za bolnice, ljećilišta, oporavilišta i skloništa.

Kavane i trgovci mogu držati kavine surogate (frank), ali svaki paketić mora biti obljepjen fiskalnom cedulicom. Oni mogu držati otvorena najviše 3 paketića od 10 deka svaki, kako se ne bi mjesta surogata prodavala odnosno toćila prava kava.

Teška avtobusna nesreća

Trst, septembra 1939. — Dne 3. t. m. se je zgodila v bližini Sesljana teška avtobusna nesreća. Avtobus v katerem je bilo 50 rećkih izletnikov »Dopolavora« se je zaletel v avtomobil nekega zdravnikarja iz Vidma. Kakor pišejo listi je precej kriv šofer avtobusa 33-letni Anton Furlan, ki je mislil, da je ovinek krajši. Dopolavoristi so bili namenjene v Saćile na neko prireditev. Avtobus je moćno poškodoval avtomobil, zadel na desni strani ceste ob steno, nato je na levi strani prebil ograjo in padel v prepad, kjer je ostal z motorjem nazdol. Obvešćena je bila takoj bolnišnica v Trziću. S privatnimi avtomobili in avtomobili rešilne postaje je bilo prepeljanih v Trziću 23 ranjencev med temu je 12 teško ranjenih, ostali ranjenci so po prvi pomoći odšli iz bolnišnice. Pet ranjencev pa je odpeljala tržaška rešilna postaja v Trst. Posebno teško ranjeni so: 3-letni Ezio Sicher, 54-letni Ivan Smokvina, 48-letni Leonhard Meršić, 42-letna Ana Kalćić iz Opatije in 45-letni Joahim Fossa.

PRISVOJIL SI JE 31.000 LIR.

Trst, septembra 1939. — Posestnica Bianca de Bacco je javila oblastem, da si je njen hišnik Gaston Stopar, star 45 let, prisvojih 31.000 lir, ki jih je pobral pri najemnikih za najemnino njene hiše za mesec januar. Oblasti so takoj aretirale Stoparja, ki je kaznivo dejanje takoj priznal. Rekel je, da si je prilastil denar, da bi pokrill stare dolgove in da bi ostalo uporabil za zdravljenje, ker je bolan.

RANIJE ZATVARANJE LOKALA

Trst. — Svi javni lokali: gostionice, restoracije, bifeji i barovi mogu biti otvoreni najdulje do 11 sati.

DROBIŽ

Jelšane. — V jelšanski cerkvi je imel svojo prvo sveto daritev domaćin Alojz Kristan, ki je dovršil študije v Benetkah in bil posvećen za mašnika v reški stolni cerkvi.

Lokev. — 18-letnemu Antonu Mavriću, šoferu velike mlekarne, so v Trstu neznanzi zlikovci pobrali vse dokumente iz avtomobila.

Lonjer. — 30-letni zidar Karl Lavrenćić iz Lonjerja, je naznanil oblastem Ćeha Gastona, kateremu je posodil kolo in nekaj denarja, da bi mu dobil stalno službo, kakor mu je obljubljaj. Ker ni dobil nazaj kolesa in še manj službe, ga je ovadil.

Iđrija. — V zaćetku avgusta je umrla Marija Likarjeva, mati župnikov Ludvika in Petra, ki pastirujeta v Gorah. Bila je stara 82 let. Sožalje!

Marezige. — Težak kamen je padel na nogo 6-letnemu Teodorju Jermanu, ko se je igral. V bolnišnici bo ostal 4 tedne.

Rakalj. — Ovamo je stigla vijest iz rašskog rudokopa, da je tamo prignjećen od vagona Renato Matelić sin Matin, 27 godina star, koji je već dugo vremena otišao tamo na rad.

Postojna. — Pred tržaškim sodišćem je bil obsojen Ivan Achille, star 43 let doma iz Postojne na 3 leta in 4 mesece zopora, ker je lansko leto teško ranil Danila Zafreda, s katerim je bil navzkriž zaradi politike. Dejanje je izvršil v popolni pijanosti poleg tega pa je še razsajal po gostilnah in kavarnah.

Prosek. — Zaradi slabe ceste sta se prevrnila 40-letni Pertot Josip in njegov 17-letni sin Ladislav, ko sta se peljala na motornem kolesu proti Trstu. Zaradi dobljenih ran se bosta morala zdraviti 4 tedne.

Rihemberg. — Tatovi so vdrli v stanovanje Franca Vidmarja, starega 89 let, stanujoćega v Cvetrovoj. Odnegli so mu 830 lir, ki jih je imel v škrinjici pod posteljo. Karabinerji še niso izsledili tatov.

Rijeka. — U nćedjelju su na Rijeci održana veslaćka natjecanja izmedju Rijeke i Sušaka. Start je bio kod Kantride, a cilj kod veslaćkog kluba Eneo. Pobjedio je sušaćki veslaćki klub »Jadran« u odlićnom vremenu od 6, 16.

Trst. — Sodišću je bil predan S. Žagar star 27 let, ker je v obć. gozdu Igorca imenovanem posekal drvo. Poleg tega je bila denuncirana tudi njegova mati, ki je stražnika, ko je zapisoval sinove podatke, teško ozmerjala.

Trst. — Že dolgo ćasa je prizadeval oblastem velike težave Marij Martelanc, ki je bil zaradi tatvin in ropov zelo slabo zapisan. Pretekli teden je hotel zopet izvršiti rop, ki se pa mu ni posrećil, kajti po hudi borbi je bil prijet in predan karabinerjem.

Trst. — Policija je aretirala prodajalca sadja Ivana Saksido, ki je ranil z ostrim nožem dećka, ker mu je ukraćeno breskev. Saksida bo zaradi tega kaznovan.

Trst. — Umrli so: Renćelj por. Mancini Alojzja 35, Gregorić por. Zupanćić Ana 40, Konjedić por. Valenćić Ljuba 54, Bitežnik Marij 37, Simćić vd. Pavlećić Cecilija 83, Ukmar vd. Ukmar Ana 59 let.

Trst. — Zaradi napetega položaja so tudi v mestu pričeli z obsežnimi poskusi z zatamnitvijo in drugim sredstvi protiletalske obrambe.

Trst. — Zaradi kaljenja noćnega mira in zoperstavljanja oblastem je bil kaznovan 35-letni Peter Zubčić na 8 mesecov zopora.

Trst. — Pred apelacijskim sodišćem je bila znižana kazna Jermanu Branaku, ki ga je okrajno sodišće obsodilo na 2 leti ićće in 1600 lir den. kazni zaradi tatvine, na 8 mesecev zopora in 800 lir denarne kazni.

Trst. — Zaradi zoperstavljanja oblastem, uporabe sile, pijanosti in zmerjanja sta bila aretirana Josip German, star 26 let in Ivan Puntar star 39 let.

Trst. — Umrli so: Bric vd. Janković Marija 80, Paveska Ana 42, Regent Josip 49, Košir Franc 67, Marc Silvana 4, Gerdol Ivan 67, Ćerne por. Lisla Franćiška 76.

Trst. — 32-letnemu Travnu Marcelu je padel na nogo težak kalup iz litega železa. V bolnišnici bo ostal 10 dni.

Trst. — Tatovi so obiskali stanovanje Josipine Štoka in ji odnegli nekaj obleke.

Trst. — Pod avtomobil je prišiel 33-letni kurjać Ivan Valentinić. Njegovo stanje je nevarno, ker si je prebil lobanjo. Ugotovili so, da je sam kriv svoje nesreće, ker je bil pijan.

DRŽAVLJANSTVO ZA MOLITELJE IZ BANOVINE HRVATSKE

Važno saopćenje!

Molbe za državljanstvo, koje su bile podnete iz područja koje sada pripada banovini Hrvatskoj ne rješavaju više u Beogradu nego na Banskoj upravi u Zagrebu. I one molbe, koje se već nalaze u Ministarstvu unutrašnjih poslova bit će poslate na rješavanje u Zagreb.

Emigranti i članovi društava »Istra« iz Zagreba, ITG iz Karlova, Istra iz Broda, Istra iz Osijeka, Istra iz Sušaka i Istra iz Splita neka se obraćaju odsada u pogledu državljanstva u Zagreb.

Molbe za oprost od taksa za sticanje državljanstva i molbe za državljanstvo, neka emigranti iz područja Banovine Hrvatske upućuju odsada na Bansku upravu u Zagreb.

Savez ne može više da požuri u Beogradu rješavanje nijedne molbe za državljanstvo iz krajeva Banovine Hrvatske.

Iz kancelarije Saveznog vodstva.

PREJELI SMO V OCENO

»Zora«, časopis za družabno kulturo in izobrazbo, št. 4. Sarajevo. Vsebina: Bratko Kreft: »O kmečkih puntih«. — Tone Seliškar: »Obup« (pesem). — Jože Kranjc: »Imel sem tajnika« (novela). — Marjan Telatko: »Sopak Krizantem«. Malomeščanska kronika v petih dejanjih. — Kulturni obzornik: Maksim Gorki: »Pole-tje«. (Mar.) »Pregled«: Slovenija i Slovenici. Nove knjige. — Društveni vestnik. — Drobž: zunanji in notranji. Rizba: Danko Ozmo: »Glava starke«.

»Mornar«, poučni i zabavni list za pomorski svijet, br. 9, Sušak. Sadržaj: Mornar: Živio Kralj! Sedam pitanja. Zavjetna breskva na Ceru. Prije 25 godina. Dundo Simo: Gajetunski razgovori. R. K. J.: Zarobljeni Galeb. R.: Cudesan spas jednog konobara Istranina, koji je pao u more. Tajna Ledenog Oceana. R.: Brod na kome su zabranjeni metalni predmeti posadi. R.: Protiv santa nastupili su stražarski brodovi u proljeće dužnost. R.: Od čega moru boja? R.: Zastanak New Yorka. Odgovori na sedam pitanja. Buran život čuvenog moreplovca sir Walthera Raleigha.

MIRKO POLIĆ DIRIGENT BEOGRADSKÉ OPERE

Beograd, septembra. — Beogradska opera bila je došla u težak položaj poslije otpuštanja prvog dirigenta Kripsa. Sada je ovo pitanje sretno riješeno na taj način, da je za prvog dirigenta angažiran dosadašnji dirigent ljubljanske opere g. Mirko Polić, koji je već stigao u Beograd.

Julijska Krajina najsigurniji kraj

Beogradska »Politika« od 4 o. mj. pod naslovom »Mirni i hladnokrvni stav Rima« piše o utisku, koji je u Italiji učinila vijest o objavi rata te ističe zadovoljstvo što su zaračene strane prihvatile, da se u ratu uzdrže od bombardovanja otvorenih gradova, pa u pogledu evakuacije pučanstva sjeverne Italije veli:

»Djeca iz velikih gradova gornje Italije upućuju se u Julijsku Krajinu, jer se smatra da je ova oblast najbolje zaštićena od eventualnih iznenadjenja. Za smještanje ove djece uzete su školske zgrade i razni hoteli.

IZ REDAKCIJE »MALOG ISTRANINA«

Radi nepredviđenih razloga prvi broj »Malog Istranina« u ovoj školskoj godini izaći će nekoliko dana kasnije.

LADO BOŽIČ:

TO IN ONO IZ IDRJE

Idrijska dolina je znana borih štiri sto petdeset let, dobo torej, kar daje svetu neizčerpne zaklade svoje zemlje. Nihče pa ne poseže nazaj v dobo pred odkritjem rudnika, v one čase, ki so nam pravzaprav nedostopni, ko kraj še ni imel svojega današnjega imena, ko še ni bil poseljen ozroma, če je bil poseljen pa ni znano kdo so bili njegovi prebivalci.

Za nas je važno vprašanje kdo je prvi bival v idrijski dolini in kdo je dal naši reki ime Idrija. Iz tega imena bi pravzaprav morali sklepati na obrežne prebivalce. Toda nejasen je pogled nazaj, vse pokriva temna odeja preteklosti. Karkoli bi dejali, vse bi bilo samo ugibanje, kajti zgodovina molči o naših krajih in njegovih prebivalcih, pa tudi jezikoslovna znanost ne zna razložiti izvora imena Idrije, ki je dala pozneje ime tudi kraju.

Izvor imena Idrija

Samo eno je gotovo, da ime ni slovenskega izvora. Razne izpeljave iz besede vidra v vidrga (vidrčan) in podobno ne drže, četudi je bilo v reki še v novejših časih res mnogo vider in bi se kraj po njih morali imenovati Vidrija. Slovenci smo se naselili v teh krajih komaj v sedmem stoletju in smo prevzeli tudi rečna imena, ki so ostala od prejšnjih prebivalcev. Če bi reko krstili Slovenci, bi pomenilo, da nobeno drugo

VIJESTI IZ DOMOVINE

SA PROSLAVE USTOLIČENJA BISKUPA dra ČEKADE

Kulturno djelovanje našeg zemljaka. — Istarska himna na akademiji u Sarajevu

Sl. Brod. — U vezi sa posvećenjem preuzvišenog g. Dra Smiljana Čekade za pomoćnog biskupa vrhbosanskog u Sarajevu naš je list donio par crtica o porijeklu novog biskupa obzirom što je njegov otac iz Istre. — Kraj svega toga ne smijemo mimoći neke činjenice, koje »Istra« nije registrirala, a dolaze i te i kako u obzir, jer služe medju ovdšnjim pukom našoj dragoj Istri.

U Bosanskom Brodu, gdje je bio župnikom preuzvišeni Dr. Čekada, djeluje već preko 30 godina poznato Hrvatsko pjevačko društvo »Martić«. Zadržanih nekoliko godina zborovodja tog društva je naš Istranin g. Ante Defar, iz poznate hrvatske narodne obitelji, sin pokojnog Ivana (Zvanića) Defara iz Tinjana, u srednjoj Istri.

Katolički tjednik iz Sarajeva u broju 33 donio je izvještaj o ustoličenju Dra. Čekade, pa medju ostalim navadja da je H. P. D. »Martić« iz Bos. Broda otpjevalo pod dirigovanjem svog zborovodje g. Ante Defara »Hrvatskoj« od V. Novaka. Pri tome veli: »Iako smo imali dobro mišljenje i o zboru i o zborovodji, ipak smo ostali iznenadjeni nad odličnim pjevačima-icama i punom harmonijom izmedju zborovodje i zbora ovdje kao i kod ostalih njihovih nastupa«.

U istom broju na drugom mjestu donša Katolički tjednik da je mješoviti zbor H. P. D. »Martić« u zajednici sa »Sv. Cecilijom«, oba iz Bos. Broda, izvodio Stehleovu latinsku misu »Salve Regina« te pomične djelove (Introitus, graduale, offertorium i communio), kojima je autor sam zborovodja H. P. D. »Martić« g. Ante Defar. On je vješto rukovodio tim odličnim i rutiniranim

Bos. Brodskim pjevačkim zborom. Čim su se biskupi pojavili, zaburjale su orgulje i zaorili glasovi zbora »Martić« i »Sv. Cecilija« »Ecce sacerdos magnus« od skladnog izvajanja takodjer od Ante Defara.

Slijedeći broj istog tjednika donša izvještaj o akademiji, pa iza ocjenjivanja pojedinih točaka programa veli i ovo: »Zatim nam ispunja cijelu pozornicu svojim brojnim pjevačima, a snagom glasova cijelu dvoranu zbor H. P. D. »Martić« iz Bos. Broda M. Brajša Rašanovom »Predobri Bože«. O odličnim glasovima i vještom zborovodji nećemo ponovno govoriti. Najbolja im je svjedodžba, što je publika nakon druge njihove točke na ovoj akademiji Vilharovih »Primorčica« (koja pjesma svršava sa gromkim trajna nina ni nena i naše Istarske tako dugo pljeskale, dok se nisu ponovno pojavili i izvan programa otpjevali takodjer snažno i uz istancanu dinamiku »S Dinare kršne«.

Koliko to može da služi nama i našoj ideji, držim da nije potrebno da ističemo i kamo sreće kada bi se i ostali zborovi širom naše države ugledali u taj lijepi primjer.

Napomenuti pak moramo, da je naš Ante Defar u muzici samouk, a prve početka dao mu je još prije rata Veleč. g. Krizman, župnik u Tinjanu.

Nas Istrane osobito veseli što mu ovdšnja štampa daje takovo priznanje, i iz svega toga izlazi, da je naš Tone već prilično dao crkvenoj muzici, a bilo bi nam naročito drago, kada bi i našoj dragoj i miloj Istri takodjer posvetio po koju stvarcu, te ga u toj nadi bodrimo za daljnji njegov rad. — Jup.

POVRATAK dra KRNJEVIĆA

U subotu naveče nakon izbjivanja iz domovine vratio se je u Zagreb iz Ženeve tajnik Hrvatske seljačke stranke Dr. Juraj Krnjević. Zagreb mu je spremio veličanstveni doček. Na dočeku je bio Dr. Maček, inž. Košutić, ban Dr. Šubašić, svi prvaci Hrvatske seljačke stranke i samostalni demokradi. Održani su govori, kojim su govornici zahvalili dru Krnjeviću za njegov desetgodišnji rad u inozemstvu u korist hrvatskog naroda.

Dr. Krnjević je novinarima izrazio svoju radost što se nakon 10 godina vraća u svoju domovinu. Mi možemo da razumijemo njegovu čuvstva, jer teško je čovjeku kad mora izbiti iz svog rodnog kraja.

Na uvaženje našim pretplatnicima

Jučer na kraljev rodjendan štamparija nije poslovala. Radi toga ovaj broj našeg lista izlazi sa jednim danom zakašnjenja, pa molimo naše pretplatnike da to uvaže.

70-letnica Jakoba Barbarina

Te dni je praznoval 70-letnicu delavne-ga življenja Barbarino Jakob s Slovenske-ga Javornika. Jubilant se je bil rodil l. 1868 v Julijski Benečiji. Kod 21-leten za-staven mladenič je prišel l. 1890 v naše kraje, kjer je stopil v službo pri Kranjski industrijski družbi na Jesenicah. Zaradi svoje orjaške postave je bil pridelen k najtežjemu delu, na tako zvano težko pro-go v valjarni na Jesenicah. V službi je bil vedno vester in marljiv, tako da je že pred desetletji napredoval za predelavca, ki ga je v splošno zadovoljstvo upravljaj vse do l. 1939. ko je bil po 40-letnem nepretr-ganem službovanju upokojen. Jubilantu že-limo še mnogo srečnih let.

IMENOVANJE.

Ljubljana, avgusta 1939. — Na Ljubljani, dirigenta g. Mirka Polića, je bil pred dnevi imenovan naš rojak, profesor ljubljanskega konservatorija in glasbeni kritik dnevnika »Slovenca« g. Vilko Ukmar. Čestitamo! — (***)

U FOND »ISTRE«:

Buždon Ivo — Maribor . . Din. 10.—

MIHAEL GABRIJELČIČ 85-LETNIK

Dne 1. septembra je v Ljubljani praznoval 85 let življenja naš rojak in znani pravnik Mihael Gabrijelčič, dvorni svetnik vrhovnega in kasacijskega sodišča v pokouju. Jubilant je še čil in zdrav kljub visoki starosti. Društvo »Pravnik«, v okrilju katerega je jubilant dolga leta deloval na pravniškem področju, ga je letos imenovalo za častnega člana. Jubilantu želimo še mnogo srečnih let!

POZIV

Italijanski in nemški državljani, Slovenci, Srbi in Hrvati, rojeni v letih 1879 do 1921 moški in ženske, ki bivajo na ozemlju dravske banovine, se nujno naprošajo, da v lastnem interesu javijo podpisanimu društvu točen naslov. Tisti ki bivajo v Ljubljani in v neposredni okolici, naj se zgledajo osebnostno v društveni pisarni, Ljubljana, Tyrševa cesta 1a-IV, med uradnimi urami od 8 do 12 in od 15 do 18 ure. Vsi ostali naj javijo svoje naslove pismeno. Stvar je nujna in važna! »Bran-i-bor« Osrednji odbor Ljubljana, Tyrševa cesta 1a-IV. Javijo naj se le oni, ki še nimajo jugoslov. državljanstvo.

ODLIKOVANJE

Z redom juslovanske krone 5. stopnje je bil odlikovan naš rojak g. Dragotin Grilc, poveljnik policijske straže v Banjaluki. Čestitamo!

POROKA

V samostanski kapelici Notredamk v Trnovem se je poročil dne 26. avgusta Milan Šajn, trgovec iz Ilirske Bistrice, z Darinko Benigar, hčerko posestnika iz Trnovega. Čestitamo! (***)

Na praznik večera smarna sta se poročila pri št. Petru v Ljubljani g. Zdravko Tomše, dipl. elektrotehnik, in gđc. Dora Turelova iz Primorja. — Čestitamo!

IZ AMERIKE

Cleveland, USA. — V bolnišnici je umrla pionirka Franciška Ipavec, stara 78 let in rojena v Ročinju pri Gorici. Bila je 30 let vdova in zapušča v Ameriki dva sinova, tri hčere ter več bratov.

Cleveland. — Dne 17. avgusta je umrl Frank Valentić, star 47 let, doma iz Hrušice pri Novem gradu na Primorskem. Tu je bil 27 let in zapušča ženo, sina, štiri brate in sestru.

— Coudersport, USA. — Umrl je nagle smrti Frank Gerzina, star 65 let, doma iz Stare vasi pri Postojni, po domače Kalončev. Zapušča tri sinove, 2 hčeri in dva brata. V Ameriki je živel 38 let.

Buenos Aires, Argentinija. — Dne 23. julija umrla je Marija Mervič, stara 83 let in rojena u Ročinju pri Gorici. Bila je 30 let vdova in zapušča v Ameriki dva sinova, tri hčere ter več bratov. V Argentiniji, kajti živela je tu 36 let in vodila trgovino. Zapušča sina in hčer. — Istega dne je v bolnišnici umrla Ana Kocjančič, roj. Babič, stara 35 let in doma od Sv. Antona pri Kopru v Istri. V Argentiniji je bila osem let in zapušča moža, sina in hčerko.

Buenos Aires. — Za bolnega rojaka Suligoja Miloša, starega 18 let, ki se nahaja v sanatoriju Suipacha 62 ter je moral prestati teške operacije na nogi, so rojaki nabrali na prirreditvi 110.— pesos.

— Trinidad, USA. — Pred nekaj dnevi je v puebski bolnišnici umrl Frank Krivec, doma iz Trnja pri št. Petru na Notranjskem. V Ameriki je bil 35 let, kjer zapušča družino.

pluli po naših rekah in jih imenovali po svoje. Po Idriji tedaj sploh pluti niso mogli, ker je baje imela od Mirna pri Gorici pa do Timava podzemeljski tok, višje gori pa gotovo ni bila plovna. Saj še reke Save, ki jim je bila bližja in za plovbo uporabna, niso Grki krstili. Res je, da so trgovali s severom, neverjetno pa je, da bi zašli v Idrijsko kotlino, ki jim ni nudila nikakih udobnih poti in prehodov proti severu. Ime torej ni slovenskega, niti latinskega, niti grškega izvora. Biti mora še starejše, morda keltsko ali karnijsko. Po načinu naselitve, po raztrešenosti naselij, prvih prebivalcev, ki so nam znani in ki so prevzeli stare naselbine, sklepajo na keltski izvor imena.

Veliko vprašanje je, kako so si vsa imena z enakim korenem v sorodu in kako so nastala. Poleg naše Idrije imamo še Idriško nad Idrijo, Sp. Idrijo, ki je brez dvoma starejša od Idrije, Idrijo ob Bači, Idrijsko pri Kobaridu in potok Idrija (Judria), ki izvira v Benečiji in teče skozi Brda. Vsa ta imena so si sorodna. Kako so nastala in katero je najstarejše, ne vemo. Možno je, da bo naša Idrija najmlajša.

Naš rojak J. Zazula primerja grško besedo Hydria, v pomenu vrča za vodo s tremi ročajmi, z nekdanjo reko Idrijo, ko je baje imela tri izvire in skupen tok od Volč do Mirna. To je ugotovil Czörnig v svoji razpravi o Soči, kot najmlajši reki Evrope. Izviri bi bili pri Idrskem, pod Petrovim brdom, kjer danes izvira Bača in zadnji pod Vojskim, ki je še danes pravi izvir Idrije. Soča tedaj ni tekla po današnji strugi, pač pa od Ko-

barida proti zapadu v Nadižo in nato proti Ogleju. Tok Soče se je spremenil baje šele 1.585 po Kr. ob priliki nekega potresa in našel strugo Idrije, po kateri teče še danes, le s to razliko, da je Soča zasula podzemeljski tok in teče po površini zemlje. Toda tudi ta primera najbrže ne bo držala. Zakaj je takrat ime-la Idrija tri izvire in danes samo enega? Zakaj jih ni bilo še več, saj ima nešto prtokov? Koliko pa so stara imena Kanomljice, Belce, Zale in kakšnega izvora so ta imena? Ali ni ime Kanomljice prav tako nerazumljivo kakor ime Idrije? Najbrže bo tudi ono keltskega izvora. Pa Bača? To dokazuje, da so vsa ta imena enako stara in če so enako stara, so bila to pač samostojne reke in ne samo izviri Idrije. Pri vseh teh domnevah moramo ostati, dokler nam znanost ne bo dala jasnejšega odgovora.

Dolina v starem in srednjem veku.

Prav tako težko je tudi vprašanje ali je bilo na mestu sedanje Idrije v starem in srednjem veku kako naselje. Zopet moramo nuditi same domneve. Zgodovinar Linhart domneva v svoji zgodovini Kranjske dežele, da sta ležala kraja od Silanos in Larice, ki ju omenjajo stari rimski potopisi, v bližini Idrije. Toda kraja sta v resnici ležala ob cesti, ki je spajala Oglej in Virunum na Koroškem in se je vila bodisi čez Predil v Beljak, ali pa čez Cerknovo v Škofjo Loko. Verjetno je, da sta ležala blizu Idrijskega pri Kobaridu ali pa pri Idriji ob Bači. Naša Idrija ne more priti v poštev, ker je bila preveč oddaljena od starih rimskih cest. (Nadaljuje se)